

Селюк О. Г.,
курсант,
Національний Університет
"Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого"
Науковий керівник: Гриненко С.О., ст. наук. співробітник

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ ЗА НОВИМ КПК

У зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК), у системі наук кримінально-правового циклу широко обговорюються проблеми практичної реалізації нових положень, закріплених у ньому. Актуальними як для кримінального процесу, так і для криміналістики є питання, пов'язані з обмеженням свободи особи, зокрема, здійснення затримання особи без ухвали слідчого судді, суду (ст.ст. 207-208 КПК).

Відповідно до ч. 2 ст.176 КПК затримання особи віднесено до тимчасових запобіжних заходів і застосовується на підставах та в порядку, визначеному КПК. У той же час, нововведений порядок затримання особи без ухвали слідчого судді, на нашу думку, має надмірну декларативність та неузгодженість, що може негативно позначитися на його практичному застосуванні.

Так, ст. 207 КПК закріплює, що "ніхто не може бути затриманий без ухвали слідчого судді, суду, крім випадків, передбачених цим Кодексом". Ч. 2 цієї ж статті надає право кожному пересічному громадянину затримати без ухвали слідчого судді, суду будь-яку особу, крім судді і народного депутата, та визначає умови такого затримання: 1) "при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення"; 2) "безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безпосереднього переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні".

Щоб на належному рівні реалізувати положення цієї статті, пересічний громадянин повинен на гідному рівні володіти знаннями з кримінального та кримінального процесуального права, оскільки виявити в діях особи майбутнє правопорушення, визначити стадію замаху на вчинення кримінального правопорушення достатньо складно. Тим більше, що дане положення розраховане на швидкі превентивні дії громадськості. Адже кожен, хто затримав особу, "зобов'язаний негайно доставити її до уповноваженої службової особи або негайно повідомити

уповноважену службову особу про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні кримінального правопорушення".

Постає питання і щодо визначення того, хто саме є "уповноваженою службовою особою" і куди особа, яка здійснила затримання, повинна доставити затриманого. Законодавець, скоріш за все має на увазі ізолятори тимчасового тримання. Ця процедура немає детальної регламентації подальших дій.

Правила внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України [1], в п. 9.3 передбачають обов'язкову санітарну обробку осіб і подальші дії спрямовані на визначення чи має особа хворобливі захворювання, а в п. 2.6 Правил, посиляючись на ст. 7 Закону України "Про попереднє ув'язнення" [2] зазначено, що затримані особи підлягають обшуку, а їхні речі – огляду, про що складається протокол обшуку.

В наукових кругах дискутують і щодо певних неточностей категоріального апарату, а саме змісту ст. 208 КПК. У новому КПК загальноживаним є поняття "кримінальне правопорушення". В ст. 207 нового КПК підставою для законного затримання визнається "вчинення кримінального правопорушення". Але в п. 1 ч. 1 ст. 208 цього ж КПК використовується формулювання "вчинення злочину".

В ст. 208 нового КПК передбачені "випадки", за яких уповноважена службова особа вправі без ухвали слідчого судді та суду затримати особу. Але затримання, як тимчасовий запобіжний захід, суттєво звужує можливість реалізації особою своїх прав, вимагає саме аргументованих підстав. Академічний словник визначає "підставу" як те головне, на чому базується, ґрунтується що-небудь. Те, чим пояснюються, виправдовуються вчинки, поведінка кого-небудь. А випадок є лише певним станом речей, обставин, ситуацією. Затримання вимагає саме підстав, правових засад такої дії. Тому те, що в статті згадується під "випадком" має правову природу саме "підстави", як обґрунтованої причини затримання.

Відповідно до ч. 3 ст. 208 нового КПК уповноважена службова особа, слідчий, прокурор можуть здійснити обшук затриманої особи, з дотриманням правил, передбачених ч. 7 ст. 223 і ст. 236 КПК. Проте, ст.236 КПК передбачає обшук житла обов'язкову ухвалу слідчого судді щодо проведення відповідної слідчої дії, що в свою чергу обтяжує процедуру та затягує час.

Неузгодженості виникають і при визначенні строків затримання особи, які встановлюються ст. 211 нового КПК. Проголошуючи загальний

максимальний строк тримання особи без ухвали суду – сімдесят дві години, ч. 2 одразу зазначає, що особа після шістдесяти годин тримання повинна бути або звільнена, або доставлена до суду. Виходить, що на практиці особа буде сидіти і чекати в суді 12 годин. А, якщо особу затримали з метою приводу, то цей термін скорочується до 36 год., про що зазначено у ст. 191 нового КПК.

Вбачається, що реалізації положень ст. 213 нового КПК щодо обов'язку уповноваженої службової особи повідомити про затримання буде ускладненою. Інститут затримання, як вид тимчасового запобіжного заходу, повинен мати певні гарантії захисту прав і свобод людини, яку затримують. Такою гарантією виступає обов'язок службової особи надати затриманому можливість негайно повідомити про своє затримання та місце перебування близьких родичів, членів сім'ї чи інших осіб за вибором цієї особи. Також передбачений варіант особистого повідомлення службовою особою, але з дотриманням вимоги щодо його негайності. Проте, виконання обов'язку уповноваженої особи щодо негайного повідомлення не забезпечується наявністю відповідальності за його невиконання чи неналежне виконання. На нашу думку, на законодавчому рівні повинен бути закріплений механізм притягнення відповідних службових осіб до відповідальності.

Таким чином, проаналізувавши деякі аспекти затримання особи за новим Кримінальним процесуальним кодексом, приходимо до висновку про неузгодженість змісту окремих норм цього інституту. Це свідчить про необхідність більш детального доопрацювання вказаної теми, яка повинна розглядатися як розділ більш широкого дослідження процесу реалізації слідчих дій за новим КПК.

Література

1. Правила внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України: затв. наказом МВС від 02.12.2008 № 638.
2. Про попереднє ув'язнення: Закон України від 30.06.1993 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – С.360.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України: затв. Законом ВР УРСР від 28.12.1960 № 1000-05 // Відомості Верховної Ради. – 1961. – № 2. – С. 15.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство з 19.11.2012.: (офіц. текст). – К.: ПАЛИВОДА А. В., 2012. – 382 с.

Солод В.,
студентка,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м.Київ
Науковий керівник: Хорт І.В., старший викладач

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СУТІ ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАННЯ ЗА НОВИМ КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

У ст. 121 Конституції України чітко визначається одна з основних конституційних функцій прокуратури – підтримання державного обвинувачення в суді. Цю функцію закріплено і в законі України від 5 листопада 1991 р. "Про прокуратуру". Вимоги цих законодавчих актів визначають, що прокурор зобов'язаний підтримувати державне обвинувачення в суді у всіх кримінальних справах, які надійшли до нього з обвинувальним актом і які він направив до суду.

Держава, закріпивши на конституційному рівні за прокурором функцію підтримання державного обвинувачення, визначила його важливу роль у захисті прав і свобод людини і громадянина. Вся діяльність прокурора, як і інших учасників кримінального провадження, регламентується нормами Кримінального процесуального кодексу (КПК) України. При цьому новий КПК України дає визначення терміна "кримінальне провадження": "досудове розслідування і судове провадження, процесуальні дії у зв'язку із вчиненням діяння, передбаченого законом України "Про кримінальну відповідальність" (пункт 10 ч. 1 ст. 3). Кримінально-процесуальна діяльність завжди характеризується взаємозалежністю 3 основних кримінально-процесуальних функцій: обвинувачення, захисту та вирішення справи. У кримінальній справі, у якій проводиться розслідування, на певному етапі починає реалізовуватись кримінально-процесуальна функція обвинувачення. Як зазначено у ст. 276 КПК, вона починається з моменту повідомлення особі про підозру в учиненні кримінального правопорушення.

Це – перша стадія кримінального провадження, змістом якої є діяльність прокурора та інших учасників сторони обвинувачення, що спрямована на встановлення особи, яка вчинила злочин, і збирання доказів для твердження про те, що саме вона його вчинила. Висновок про